

AXBOROT MADANIYATIDA IJTIMOIIY TARMOQLARNING O'RNI

Milliy g'oya, huquq kafedrası

katta o'qituvchisi (phd)

Abdupattaev Hasanboy

O'rinova Kamolaxon Ortig'ali qizi

Qo'qon Davlat Universiteti

Matematika kafedrası 2- bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada axborot madaniyatining zamonaviy ijtimoiy hayotdagi o'rni, xususan, ijtimoiy tarmoqlarning shaxsiy ong va ijtimoiy tafakkurga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy jihatdan tahlil etiladi. Axborot oqimlari ko'lami va tezligining ortishi inson tafakkuri, qadriyatlari hamda kommunikativ madaniyatini o'zgartirib yuborayotgani yoritiladi. Maqolada shaxsning mediasavodxonlik darajasi axborot madaniyati bilan uzviy bog'liq ekani, ijtimoiy tarmoqlar orqali yuzaga kelayotgan yangi kommunikativ madaniyatning ijobiy va salbiy jihatlari o'rganilgan.

Annotation: This article scientifically analyzes the role of information culture in modern social life, in particular, the impact of social networks on personal consciousness and social thinking. It highlights that the increase in the scope and speed of information flows is changing human thinking, values, and communicative culture. The article shows that the level of media literacy of a person is inextricably linked with information culture, and the positive and negative aspects of the new communicative culture emerging through social networks are studied.

Аннотация: В данной статье научно анализируется роль информационной культуры в современной социальной жизни, в частности влияние социальных сетей на личное сознание и социальное мышление.

Освещается, как увеличение масштабов и скорости информационных потоков меняет мышление, ценности и коммуникативную культуру человека. В статье рассматриваются плюсы и минусы новой коммуникативной культуры, возникающей через социальные сети, поскольку уровень медиаграмотности личности неразрывно связан с информационной культурой.

Kalit so‘zlar: axborot madaniyati, ijtimoiy tarmoq, tafakkur transformatsiyasi, mediasavodxonlik, kommunikatsiya, raqamli avlod.

Keywords: information culture, social media, transformation of thinking, media literacy, communication, digital generation.

Ключевые слова: информационная культура, социальные сети, трансформация мышления, медиаграмотность, коммуникация, цифровое поколение.

Axborot madaniyati — bu insonning axborotni izlash, uni tahlil qilish, baholash va undan ongli, maqsadli hamda mas’uliyatli tarzda foydalanish qobiliyatini ifodalovchi madaniy holatdir.

Ijtimoiy tarmoqlar bu internet orqali foydalanuvchilar o’rtasida muloqot, axborot almashish, tajriba va fikr almashinuvi uchun yaratilgan virtual platformalardir.

Mediasavodxonlik turli axborot manbalarini tanqidiy tahlil qilish, ishonchli va manipulyativ ma’lumotni farqlash, axborotdan to’g’ri foydalanish ko’nikmasidir.

Bugungi globalashuv jarayonida axborot inson hayotining eng muhim resursiga aylandi. Axborot texnologiyalari tez sur’atlarda rivojlanar ekan, insoniyat madaniyatining yangi ko’rinishi axborot madaniyati shakllanmoqda. Bu madaniyatning ajralmas qismi bo’lgan ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy jamiyat

hayotiga chuqur kirib bordi va inson tafakkurini, ijtimoiy muloqotni hamda qadriyatlarni tubdan o'zgartirmoqda.

Axborot madaniyati shunchaki texnik bilimlar majmuasi emas. U insonning axborot bilan munosabatini, ya'ni uni anglash, qayta ishlash, tanlash va baholash madaniyatini ifodalaydi. Bunda shaxsning mediasavodxonlik darajasi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Axborotni tanqidiy tahlil qila olgan inson yolg'on xabarlar, chalg'ituvchi postlar va manipulyativ kontent ta'siriga tushmaydi.

Ijtimoiy tarmoqlar bugungi kunda faqat muloqot vositasi emas, balki axborot ishlab chiqarish va tarqatish platformasiga aylangan. Har bir foydalanuvchi endi nafaqat axborot oluvchi, balki uni yaratuvchi, tahlilchi

va jamiyatga ta'sir ko'rsatuvchi subyektga aylanmoqda. Shu jihatdan ijtimoiy tarmoqlar axborot madaniyatining eng faol shakllanish maydonidir.

Axborot madaniyati va ijtimoiy tarmoqlar o'rtasidagi munosabat ikki yo'nalishda kechadi. Bir tomondan, tarmoqlar inson tafakkurini kengaytiradi, dunyoqarashni boyitadi, erkin fikrlashni rag'batlantiradi. Ikkinchi tomondan, ularning noto'g'ri ishlatilishi yuzaki fikrlash, virtual qaramlik, vaqtdan samarasiz foydalanish yoki shaxsiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishiga sabab bo'ladi.

Bu muammolarni bartaraf etishning *asosiy yo'li* mediasavodxonlikni oshirish va axborotdan foydalanish madaniyatini shakllantirishdir. Ta'lim tizimida, ayniqsa o'quvchi va talaba yoshlar orasida, raqamli madaniyatning asosiy qoidalarini o'rgatish, virtual etikani mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Mediasavod shaxs ijtimoiy tarmoqlarda axborotni tarqatishdan avval uning ishonchliligini tekshiradi, har bir postning ma'naviy va axloqiy oqibatini o'ylaydi.

Ijtimoiy tarmoqlarning axborot madaniyatiga qo'shayotgan ijobiy hissasini ham e'tirof etish lozim. Ular ta'lim, fan, madaniyat va kommunikatsiya sohalarida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Talabalar va o'qituvchilar onlayn darslar,

vebinarlar, ilmiy forumlarda ishtirok etmoqda. Tarmoqlar ilmiy izlanish natijalarini keng ommaga yetkazish, milliy qadriyatlarni targ'ib qilish hamda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda qudratli vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Shunga qaramay, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish jarayonida virtual madaniyat qoidalari *netiketni* bilish va unga amal qilish zarur. Har bir foydalanuvchi hurmat bilan yozishi, boshqalarni kamsituvchi yoki adovat uyg'otuvchi mazmunda post joylashtirmasligi kerak. Shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, yolg'on xabarlarini tarqatmaslik axborot madaniyatining muhim tamoyillaridan biridir.

Axborot madaniyati va ijtimoiy tarmoqlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, aslida, jamiyatda fikrlash madaniyatining darajasini ham belgilaydi. Kim axborotdan ongli va tanqidiy foydalanishni bilsa, u raqamli jamiyatda faol, madaniyatli va mas'uliyatli ishtirokchiga aylanadi.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar inson hayotining ajralmas qismiga aylangan hozirgi davrda axborot madaniyati masalasi nihoyatda dolzarbdir. Ijtimoiy tarmoqlar inson tafakkurini, dunyoqarashini va ma'naviyatini shakllantiruvchi kuchga ega. Ularning imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish, mediasavodlikni oshirish va raqamli madaniyat qoidalariga amal qilish orqali sog'lom axborot muhitini yaratish mumkin. Har bir foydalanuvchi o'z so'zi, harakati va qarashlari bilan axborot madaniyatining shakllanishiga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Buckingham D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. - Polity Press, 2013.
2. Jenkins H. Participatory Culture in a Networked Era. - MIT Press, 2016.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent:

4. Livingstone S. Media Literacy and the Challenge of New Information Environments. - Oxford, 2018.
5. Mahmudov A. Axborot madaniyatining nazariy asoslari. - Toshkent, 2017.
6. Omonov B., Abdullayeva Z. Axborot madaniyati va kommunikatsiya. - Toshkent, 2022.
7. To'xtayeva D. Axborot madaniyati asoslari. - Toshkent, 2020.
8. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. - Paris, 2021.